

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 159/ 12
Београд

дел.бр. 27916 датум: 22.01.2013. г.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС Тител

Београд, новембар 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Тител <i>/ у саставу Полицијске управе Нови Сад</i>
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Покрајинским омбудсманом АП Војводине и удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	8. новембар 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Стеван Арамбашић, заменик Покрајинског омбудсмана АП Војводине чланови тима: Јелена Самарџић, саветница Заштитника грађана Никола Јевтић, саветник Заштитника грађана Оршоља Дели Видач, саветница Покрајинског омбудсмана АП Војводине Андријана Човић, саветница Покрајинског омбудсмана АП Војводине Жарко Марковић, представник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Драганом Ђорђевићем, командиром полицијске станице Тител, Полицијске управе Нови Сад, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Командир Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Тител. Прегледане су и фотографисане просторије за полицијско задржавање и извршен обилазак просторија за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Тител, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одређено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали о начину рада и о проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у документацију у предметима који се односе на лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Тител окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Тител остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили увид у тражену документацију, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	ТИТЕЛ <i>у саставу Полицијске управе Нови Сад</i>
Адреса ПС	Змај Јовина бр. 9
Тел. ПС	021/860- 117, 860 - 122, 860 - 143
Командир ПС	Драган Ђорђевић
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Постоје две просторије за полицијско задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији. Лица којима је задржавање одређено по Законик у кривичном поступку у трајању до 48 сати смештају се у притворској јединици Окружног затвора у Новом Саду.

Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	1
	Због прекршаја	62
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.		10
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђују се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.		1
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	4
	Службена палица	/
	Средства за везивање	1
	Ватрено оружје	/
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	3
	Број основаних притужби	/
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	7
	Изречених мера за тешке повреде	3
	Изречених мера за лаке повреде	3
	Поступци у току - неокончани	1

ПОСТУПАЊЕ У ВРШЕЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе потписује. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право да га прегледа лекар. На територији општине Тител у службеној употреби је мађарски језик, али није било захтева да се права сопштавају на том језику. Од полицијских службеника нико не говори мађарским језиком. Ради комуникације са особама које не разумеју ни српски ни мађарски језик, или су оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи из Новог Сада.

Претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари сачињава се потврда о привремено одузетим предметима, коју потписује лице коме је извршено одузимање и примерак потврде му се одмах уручује.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, а о обавештавању се увек сачињава службена белешка.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује са списка Адвокатске коморе Војводине.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси и уручује задржаном лицу најкасније у року од шест сата, а рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (у случају да се примењује Законик о кривичном поступку и Закон о безбедности саобраћаја на путевима), односно од момента довођења у просторије полиције (у случају када се примењује Закон о полицији). Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер исти није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају у седишту полицијске станице и то уколико полицијски службеник процени да су повреде такве природе да је преглед неопходан и увек након примене мера принуде, при чему један примерак лекарског налаза и мишљења остаје у станици, и прилаже се документацији о задржавању или употреби средстава принуде. Сарадња са Домом здравља није најбоља, јер лекари неће увек да се одазову позиву.

Према наводима начелника полицијске станице, извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Полицијски службеници су навели да се лица лишена слободе у протеклих годину дана нису притуживала на рад службених лица.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У просторије за полицијско задржавање у ПС Тител се смештају лица којима је задржавање одређено наредбом по ЗОБС и решењем по ЗЈРМ, у трајању до 12 сати. Током обиласка просторија није затечено ниједно задржано лице.

Објект у коме је седиште ПС Тител чине две приземне зграде. У једној згради се налазе управне просторије полиције, а у другој се налазе две просторије за полицијско задржавање. Обе зграде су из периода 1980– 990. године, и у добром су стању.

Простор за шетњу на свежем ваздуху не постоји.

Обе просторије су једнаке површине око 9 квадратних метара, висине око 2,2 метара.

У првој просторији се налазе два лежаја, чине их фиксиране металне клупе са дрвеним даскама, димензија око 2,2 x 1,2 метара. Ћебади има, док душека, јастука и постељине нема.

У другој просторији се налазе два лежаја, чине их фиксиране металне клупе са дрвеним даскама, димензија око 2,2 x 1,2 метара. Ћебади има, али јастука и постељине нема. Душек постоји на једном лежају. Прозор у просторијама за задржавање не постоји, тако да је онемогућен доток природне светлости и свежег ваздуха.

Вештачко осветљење постоји, и чине га две сијалице постављене на плафону у заједничком ходнику просторија за задржавње, а јачина светла је задовољавајућа.

Обе просторије изгледају неуредно и неодржавано. Влаге има. Зидови су неокречени. Под у обе просторије је бетонски. Хигијена је лоша.

УТВРЂЕНО

У ПС Тител хигијена просторија за задржавање није задовољавајућа, просторије делују неуредно и неодржавано.

ОСНОВ

Све просторије за полицијске задржавање морају се одржавати чистим.⁴

ПРЕПОРУКА

У просторијама за задржавање ће се извршити неопходно кречење и редовно одржавати хигијена унутар истих.

⁴ Стандарди СРТ (2010), параграф 47.

У просторијама за задржавње не постоји тоалет, а wc се налази изван објекта у коме су просторије за задржавање и чини га wc шоља у лошем стању. Топле воде нема. Вода не цури. Хигијена је добра.

У просторијама за задржавање не постоји славина за текућу воду за пиће, па воду за пиће задржаним лицима по захтеву доноси дежурни полицијски службеник, у отвореним посудама (пластичним флашама или чашама).

УТВРЂЕНО

У ПС Тител задржаним лицима није на одговарајући начин омогућено коришћење воде за пиће.

ОСНОВ

Лица лишена слободе морају имати несметан приступ води за пиће. Вода мора испуњавати важеће хигијенске услове.⁵

ПРЕПОРУКА

Унутар просторија за задржавање у ПС Тител инсталираће се славине за текућу воду (водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће на други одговарајући начин.

⁵ СРТ стандарди (2010), параграф 47.

У ПС Тител се лицима која се задржавају до 12 сати, не обезбеђује оброк.

УТВРЂЕНО

У ПС Тител задржаним лицима до 12 сати се не омогућује исхрана.

ОСНОВ

Лицима лишеним слободе током његовог задржавања мора се омогућити најмање један потпун оброк дневно подобан за одржање његовог здравља и снаге.⁶

ПРЕПОРУКА

ПС Тител ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од моментља лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

У просторијама за задржавање ПС Тител не постоје грејна тела, већ се просторије загревају преко калорифера који се налази на зиду са леве стране од улаза у заједнички ходник просторија.

УТВРЂЕНО

У седишту ПС Тител није обезбеђена загрејаност просторије за задржавање.

ОСНОВ

Просторије за задржавање морају да испуњавају одређене материјалне услове у које се смештају лица лишена слободе, између осталог морају бити примерено загрејане.⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Тител ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

⁶ Правилник о полицијским овлашћењима члан 36. став 1. и СРТ стандарди (2010) параграф 47.

⁷ Препорука СРТ Србији (2007) године, параграф 36.

У просторијама за задржавање ПС Тител не постоји електрично звоно за позивање дежурних полицијских службеника. Задржана лица су принуђена да дежурне полицијске службенике позивају виком.

Према наводима полицијски службеника задржана лица се обилазе на сваких 30 минута, али евиденције о обиласцима нема, као ни података о доношењу воде и хране задржаним лицима.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање лица у ПС Тител није установљен ефикасан систем који ће задржаном лицу омогућити да позове дежурног полицијског службеника, а контакти полицијских службеника и задржаних лица се не евидентирају.

ОСНОВ

Све просторије за полицијско задржавање морају имати електрично звоно подобно да се позове дежурни полицијски службеник у случају потребе и да службена лица треба да врше стални надзор над лицима која су задржана, пре свега у циљу безбедности и задовољења њихових основних потреба (лоше здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе).⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Тител ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника и установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

⁸ СРТ стандарди (2010) параграф 48.

Противпожарни апарати не постоје. Не постоји план евакуације и упутство за поступање у случају пожара.

УТВРЂЕНО

ПС Тител није обезбеђена комплетним системом противпожарне заштите.

ОСНОВ

Полицијски службеници одговорни су за безбедност задржаног лица од његовог смештања у простор за задржавање до његовог отпуштања.⁹

Уређаји за откивање и јављање пожара морају се одржавати у исправном стању, у складу са техничким прописима и упутствима произвођача, а у циљу обезбеђивања њиховог сталног и несметаног функционисања.

Основна обука из области заштите од пожара организује се за све запослене, а у циљу спасавања и евакуацију у случају опасности.¹⁰

ПРЕПОРУКА

ПС Тител ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

Кутија са прибором за прву помоћ не постоји, а полицијски службеници нису обучени за пружање исте.

УТВРЂЕНО

У ПС Тител не постоји кутија са прибором за прву помоћ, а полицијски службеници нису обучени за пружање исте.

ОСНОВ

Свака установа дужана да је да оспособи одговарајући број запослених за пружање прве помоћи.¹¹

ПРЕПОРУКА

ПС Тител ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи.

⁹ Правилник о полицијским овлашћењима („Сл. гласник РС“ , бр. 54/2006), члан 34. став 1

¹⁰ Закон о заштити од пожара („Сл.гласник РС“ , бр.111/2009), члан 43. став 1. и 2.

¹¹ Закон о безбедности и здрављу на раду („Сл. гласник РС“ , бр. 101/2005), члан 15. став 9.

Видео надзор не постоји.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање у ПС Тител не постоји видео надзор који представља важну меру у заштити безбедности задржаних лица.

ОСНОВ

Све просторије за полицијско задржавање морају бити покривене електронским (аудио и/или видео надзором како би се омогућио комплетан и аутентичан запис о свим догађајима за време боравка задржаног лица у просторијама за задржавање.¹²

ПРЕПОРУКА

ПС Тител ће просторије за полицијско задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

Просторије за задржавање су према наводима полицијских службеника неусловне и употребљавају се само када то временске прилике дозвољавају, тј. када нема потребе за грејањем.

¹² Препорука СРТ упућена Влади Републике Србије из 2011. године

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у документацију о задржавању лица, и то у предмете који се тичу задржавања В.В. и П.С.

В.В. и П.С. су лишени слободе заједно и задржани истовремено, због нарушавања јавног реда и мира. Конкретно, лишени су слободе 4. новембра 2012. године, тридесет минута после поноћи, а решење о задржавању им је уручено педесет минута касније. Приликом њиховог хапшења биле су употребљене мере принуде, и то физичка снага и везивање, због пружања отпора полицајцима. У записнику о задржавању је наведено да нису имали телесне повреде. Поучени су о правима, сачињена је потврда о одузетим стварима и, опште узев, на основу увида у документацију се не може приметити да је према њима током лишења слободе поступано незаконито.

Извештај сачинили:

Јелена Самарџић

Жарко Марковић

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић